

Schilders en beeldhouwers in oude scholen en fabrieken

(Van onze kunstredactie)

Als een ongestuvige vesting kijkt de oude school aan de Derde Wittenburgerdwarsstraat op de Amsterdamse „Eilanden”, uit op het grauwe water. Vervaanloosd en verveestapden hol door de donkere gangen klinken, wanneer wij er met niet geringe moeite zijn binnengedrongen. Er woedt echter wel degelijk intensief leven binnen deze muren. Een deel van de onderwijzerskamer, van de opslagruimten en de leslokalen, die voor schoolkinderen taboe geworden zijn wegens de grote vochtigheid, wordt nu bevolkt door een zevental schilders en beeldhouwers. Achter een deur, waarop nog met waarschuwende letters „Hoofd der School” prijkt, staat de beeldhouwster Thea van der Pant steen te hakken. Een verdieping hoger woont en werkt de Hitoeraaf J. J. Kruyff met zijn vrouw. Hij heeft van zijn hoge appartament iets heel bijzonders gemaakt door er halverwege een halve verdieping bij te bouwen, een soort balkon, of liever nog een scheepsbrug, die beklonnnen kan worden via een op het waterlooplein gekochte ijzeren scheepslander. In een andere vleugel van de school leeft de schilder Joop Willem met vrouw en kinderen. Een gezellige woonruimte, waar alles dicht of op elkaar staat en waar Willem vaak ook schildert, omdat zijn ermaast leggend atelier te dor-ker is.

Deze kunstenaars huren formeel eigenlijk alleen atelierruimte van de afdeling onderwijs van de gemeente, maar door de noodgedwongen hebben verscheidenden van hen zich ook metterwoon in de school gevestigd. Er zijn er die hier al tien jaar zitten. Wanneer in het begin een gemeentelijke controleur kwam, werden vrouwen, kinderen en stapels luiers in allerlei in kasten en zijkamertjes verstopt, maar de laatste jaren knijpen de ambtenaren een oogje toe en wel door niet meer ter plaats te verschijnen.

Het zou anders namelijk alleen maar nog ingewikkelder en nog moeilijker worden en de situatie is zo al ernstig genoeg. De school aan de Derde Wittenburgerdwarsstraat is rochtig en kil en de lokalen zijn eigenlijk nog te donker en te klein voor goede atelier-ruimte. Maar, zeggen de kunstenaars die hier een onderdak hebben gevonden: „Wij behelpen ons hier wel. Wij hebben ten minste iets. Er zijn zo veel collega's die er veel beroerder voorzitten.”

Moderne flats in de Rapenburgerstraat

In zijn atelier op de bovenverdieping van de oude Luycks' fabriek dan de brede Witaansstraat wijst de nietkante beeldhouwer Nico Onkenhout met zijn pijp naar een vrouwenkop, waarvan hij de laatste hand legt. Hij hoort niet tot de collega's die er zo beroerd voorzitten.

„Wat een vrouw, hè?”, zegt hij bewonderend. „Het is een Russin, uitgeweken, die ik een poosje geleden op een excursie heb ontmoet. Moet je dat prachtige, brede, platte gezicht zien. Ze heeft iets mystieks. Bij de Hollandse vrouwen wijkt alles in d'r gezichten. Net als bij vissen.”

Een paar jaar geleden, na de verhuizing van de Luycks' fabrieken naar Diemen, was het grote gebouw, waar Onkenhout nu werkt, een troosteloze en verlaten sta-in-de-weg. Wanneer men er maar naar keek, dacht men al aan slopen, totdat iemand bij de gemeente op de voortreffelijke gedachte kwam er een aantal beeldhouwersateliers in te richten. Het sierkeruime gebouw was namelijk uitermate geschikt als werkruimte voor beeldhouwers met hun zware en omvangrijke materiaal. De gemeente besteedde er een belangrijk bedrag aan. Er kwamen zeven ateliers en verder een eigen ingang en een trappgat naar boven.

Het zijn heel redelijke ateliers geworden daarboven, maar jammer is alleen, dat de korrelige tussenmuren te dun zijn, zodat het er nog gehoriger is dan in de flats van nieuweren.



BEELDHOEWER Nico Onkenhout werkt in zijn atelier in de oude Luycks' fabriek aan de Witaansstraat aan een vrouwenkop, waarvoor een Russin model stond.

Zes beeldhouwers, Onkenhout, A. P. Schaller, Harry van Haarlem, Wijn van Hoorn, Ben Guntenaar en Carel Kreutman (van het Amsterdamse hievrdeje op het Spui) en de schilder R. van der Borden hebben deze werkruimten sinds vorig jaar van de gemeente gehuurd.

In één van de kunstenaarsflats aan de Rapenburgerstraat, op de vierde en bovenste etage, zit de tekenares en eratica Riek Wesseling te werken aan een ets, een zelfportret in een spiegel. „Ik heb nog nooit zo'n geweldige atelier gehad!”, beklamt Riek Wesseling, die dol gelukkig blijkt met haar nieuw onderkomen en om zich heen kijkt alsof zij het nog niet goed geloven kan. „Wat een licht en wat een ruimte! Wel hard stoken anders, met al dat glas en een plafondhoogte van 5,30 meter. De atelier-huur wordt gesubsidieerd, zodat de huurprijs meevalt. Wonen doe ik hieronder, samen met de ceilliste Dijk Kosser. Voor de woning betalen we de volle huur.”

Nog niet alle gelukigen, die zich een plaats in deze kunstenaarsflats hebben verovend, zijn erin getrokken, maar op vele deuren prijken al namen: A. M. Blaupot ten Cate, Schilderes, Kathna van Froot, beeldhouwster, Emile Puetmann, graficus, O. H. Fieder, J. Jorna, beeldhouwer.

De twee moderne flatgebouwen, die naar ontwerp van architect C. W. Schaling in een paar hollen in de oude Rapenburgerstraat zijn opgetrokken, bevatten twaalf woningen en tien ateliers. Het is niet veel, maar het is iets en het bewijst dat er nu ook werkelijk iets voor de kunstenaar wordt gedaan, dat ook aan dit probleem wordt gewerkt. En dat is een goed teken in een materialistische tijd.

